

ЗАПОВІТ ТА ЙОГО СКАСУВАННЯ

Заповіт у цивільному законодавстві розглядається як особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті (ст.1233 Цивільного кодексу України). Це односторонній правочин, який складається у письмовій формі із зазначенням місця та часу його складання та посвідчується нотаріально. Заповіт в усній формі і заповіт складений в простій письмовій формі не має юридичної сили.

Порядок посвідчення заповітів, їх зміна та скасування регламентується книгою VI Цивільного кодексу України, Законом України “Про нотаріат” та “Порядком вчинення нотаріальних дій нотаріусами України”.

Особливістю заповіту, яка відрізняє його від інших правочинів є те, що він вступає в силу тільки після смерті заповідача (спадкодавця). Це і є суттєвою різницею між заповітом і договором дарування, який передбачає вступ у право власності вже після підписання договору.

Право на заповіт має будь-яка фізична особа наділена цивільною дієздатністю, тобто повнолітня особа, яка розуміє значення своїх дій і може керувати ними.

При посвідченні заповіту від заповідача не вимагається подання доказів, які підтверджують його право на майно, що заповідається. (ч. 3 ст. 56 Закону). Тому заповіт складається і посвідчується нотаріусом зі слів самого заповідача.

Ст. 1234 ЦК, ч. 2 ст. 56 Закону та підпунктом 1.2 пункту 1 глави 3 Порядку встановлюють, що право на заповіт здійснюється тільки особисто, а вчинення заповіту через представника не допускається.

У ст. 1248 ЦКУ зазначається, що нотаріус посвідчує заповіт, який написаний заповідачем власноручно або за допомогою загальноприйнятих технічних засобів. Нотаріус може на прохання особи записати заповіт з її слів власноручно або за допомогою загальноприйнятих технічних засобів. У цьому разі заповіт має бути вголос прочитаний заповідачем і підписаний ним. Якщо заповідач через фізичні вади не може сам прочитати заповіт, посвідчення заповіту має відбуватися при свідках (стаття 1253 цього Кодексу).

Новелою цивільного законодавства в нотаріальній практиці є секретний заповіт. Це заповіт, зміст якого відомий лише заповідачу. Він подається особою, яка його склала в заклясному конверті, на якому має бути особистий підпис заповідача. Нотаріус ставить на конверті, у якому міститься секретний заповіт, посвідчувальний напис про посвідчення та прийняття на зберігання секретного заповіту, скріплює його печаткою і в присутності заповідача поміщає його в інший конверт та опечатує. На конверті зазначаються прізвище, ім'я, по батькові, дата народження заповідача і дата прийняття на зберігання цього заповіту. (підпункт 3.4 пункту 1 глави 3 Порядку).

Право на заповіт поширюється не лише на складання, а й зміну, скасування та складання нового заповіту (ст.1254 ЦКУ). До того ж, громадянин не обмежений у викладенні своєї волі лише в одному заповіті. Закон надає йому можливість складати й додаткові заповіти, в яких він може передбачити інших спадкоємців, не зазначених у попередніх заповітах. Тут мова йде про різне майно, яке заповідається в різних заповітах або, якщо раніше складеним заповітом спадкодавець розпорядився лише частиною майна, а більш пізнім заповітом розподілив його іншу частину, то такі заповіти після смерті заповідача будуть чинними обидва. Тому в цьому випадку всі заповіти підлягатимуть виконанню при відкритті спадщини.

Одночасно з цим ч.5 ст. 1254 ЦКУ встановлює, що заповідач має право у будь-який час внести до заповіту зміни. Ці зміни можуть бути внесені шляхом складання нового заповіту, в якому заповідачем будуть скасовані чи змінені окремі розпорядження попереднього заповіту. В цьому випадку новий заповіт скасовує попередній повністю або у частині, в якій він йому суперечить.

Зміна та скасування заповіту може бути здійснене і іншим способом - заявою про зміну та скасування заповіту. Справжність підпису на заяві про скасування чи зміну заповіту повинна бути нотаріально засвідчена. (ч. 2 ст. 57 Закону,

підпункт 7.4. , пункту 7 глави 3 Порядку.

Зміна та скасування секретного заповіту здійснюються з дотримання загальних правил.

Відомості про заповіти підлягають обов'язковій державній реєстрації у Спадковому реєстрі в порядку, установленому [Положенням про Спадковий реєстр](#), затвердженим наказом Міністерства юстиції України від 07.07.2011 № 1810/5, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 11.07.2011 за № 831/19569.

Консультант Восьмої
київської державної нотаріальної контори

О.І. Бабакова